

Yönetmen: Asghar Farhadi

Senaryo: Alireza Bazrafshan, Asghar Farhadi

Oyuncular: Faramarz Gharibian (Yaşlı adam), Yousef Khodaparast (Nazar), Baran Kosari (Rayhaneh)

2003 / İran / Farsça / 95'

Egzotizmin Kucağında

Filmin ilk sahnelerinden itibaren kamera, izleyiciyi “şaşırtmaya” oynuyor. Mantığı belli olmayan; durup durup tekrarlanan egzotik görüntüler, sömürgeci zihniyetin yabancı olanı romantize eden duruşunu örnekliyor adeta. Yönetmen; birilerini kaybettikten sonra yollara düşen iki adamın öyküsünü anlatırken, Doğu masallarının “aşk için çöllere düşme” enstantanesine sırtını yaslıyor. Bir kadının fotoğrafına bakıp, çöl ortasında ayın aydınlığında ağlayan yaşlı adamın, aşkını kaybedip “çöllere düştüğünü, bu hale geldiğini” anlayabiliyoruz. Onun, aslında ne kadar naif ve romantik olduğunu da böylelikle kısa yoldan veriyor film(!). Genç adam ise sevdiği kadını kaybettikten sonra onun kurtulması için, yollara düşecek, kendi hayatını hiçe sayacak kadar “fedakar”. Filmin neredeyse tümüne hakim olan uçsuz bucaksız çöl çekimleri, canlı yılanların “ilginç” yöntemle yakalanma sahneleri, yavaşlatılmış görüntülerle hareket eden yılanlar, sonrasında kesilecek bir atı yıkama mizanseni, kopan bir parmak gibi görüntüler bombardımanıya karşı karşıya kalıyor izleyici. Yönetmen, art arda sıraladığı böylesine sahnelerle birlikte, izleyicinin filme olabildiğince yabancılaşmasını, dışarıdan bakmasını amaçlıyor sanki. Böylelikle, uzak bir coğrafya dair, sadece orada ikamet eden garip insanların yaşayabileceği durumlara, “onların” hikayesine şahit olduğumuz hissiyatını yaratıyor ekranda.

Şematik Algı

Bu dağınıklık ve *Nanook of the North*(1)'a benzeyen, “uzakta olana dair bilgi verme” çabası tek boyutta da kalmıyor. Farhadi'nin diğer filmlerinden ayrı olarak *Dancing in the Dust*'ta sosyal baskı mekanizmaları, toplumsal cinsiyet, namus gibi kavramlar da farklı konumlanıyor. Sadece başta ve sonda ortaya “çıkıveren” bu mefhumlara da sığ biçimde dokunup geçiyor yönetmen. Sanki, o egzotizm kaosunda, “İran'da kadına dair böyle şeyler oluyor!” demeden bitirmek istemiyor filmini. Dolayısıyla yönetmen, sonraki filmografisinin temelini ve sağlamlığını oluşturan bu temalara geniş açıdan bakmaktan uzak... Mekansal ve anlatsal şekilcilik ve kadrāja arada girip çıkan otantik öğelerle birlikte Farhadi, İran sinemasında halihazırda varolan popülizm tuzağında bir Doğu masalı anlatır vaziyette kalıyor. Farhadi, bu ilk filmle, Angelopoulos'un bahsettiği “kalıp film”(2) kavramının da uzağında. Nitekim, bahsettiğim gibi, sonraki filmlerinin bel kemiğini oluşturan irdeleyicilik yerine yüzeylemesine işleyen konuları; sonraki filmlerinde takip ettiği yalın estetizm yerine, otantik olanı sergileyici kamerayı tercih ediyor. Farhadi'nin kendi sineması, kronolojik sırayla izlendikçe, ilk filminin ne kadar hafif ve şematik olduğunu da gözler önüne seriyor...

Dancing in the Dust'ta Doğu'ya dair olanı egzotize etme çabası apaçık görünüyor. Fakat Farhadi'nin evrilen sinemasında bunun oryantalist bilinçle yapıldığını iddia etmek zor; bunu, ilk film için edinilen popülist çaba, ya da bir nevi bilinçsizlikle bağdaştırmak daha doğru olur sanırım.

Can Sever

(1) Robert Flaherty'nin 1922 yapımı filmi, sonradan birçok kısmının kurmaca olduğu ortaya çıksa da, literatürde ilk belgesel olarak geçmektedir. Kutuplardaki İnuit'lerin ilkel ve “ilginç” hayatını, Batı'daki “medeni” insanlara anlatmayı amaçlar.

(2) Necati Sönmez'in *Theo'nun Bakışı*(2003) belgeselinde Angelopoulos, ilk filmlerden, “İlk film bir kalıp filmidir. Sonraki filmler, aynı temanın farklı yorumlarından ibarettir.” diye bahsediyor.